

Høringssvar fra KS – Forslag til ny lov om helsemessig og sosial beredskap (helseberedskapsloven)

KS takker for muligheten til å komme med høringssvar til ny helseberedskapslov. Pandemien og en urolig verdenssituasjon viser tydelig behovet for en oppdatert helseberedskapslov. KS mener det også er særdeles fornuftig og hensiktsmessig at revisjonen sees i sammenheng med endringene i smittevernloven.

KS sin generelle vurdering er at det er gjort et godt arbeid med forslaget, og KS støtter langt på vei de endringene som er foreslått.

KS støtter de bærende strukturene i lovforslaget, inkludert:

- et tydeligere og bredere formål
- at beslutning om fullmaktsanvendelse legges til Kongen i statsråd
- sterkere parlamentarisk kontroll
- tydeligere krav til forholdsmessighet
- at hensynet til barnets beste uttrykkelig tas inn i loven

KS ønsker å trekke frem noen punkter.

1. Om lovens formålsbestemmelse (§ 1-1)

KS støtter utvidelsen av formålsbestemmelsen til også å omfatte situasjoner «når slike situasjoner truer». Det er avgjørende at loven gir rom for å håndtere uforutsette hendelser og kriser som i dag ikke lar seg fullt ut forutse. Nettopp i beredskapsarbeid må det finnes tilstrekkelig fleksibilitet for å håndtere situasjoner som utvikler seg raskt og utenfor etablerte scenarier.

KS mener derfor at det ikke bør gis en snever eller uttømmende definisjon i lovteksten. Samtidig vurderer KS det som hensiktsmessig at forarbeidene angir overordnede føringer som kan støtte forvaltningen i å identifisere når en situasjon er i ferd med å utvikle seg til en trussel som kan kreve aktivisering av fullmaktsbestemmelsene. Dette vil bidra til en felles forståelse på tvers av nivåer, uten å begrense lovens nødvendige fleksibilitet.

2. Om anvendelsen av fullmaktsbestemmelser (§ 1-5)

KS støtter at beslutning om utløsning av fullmakter skal tas av Kongen i statsråd. Dette gir demokratisk forankring, sikrer politisk og rettslig kontroll og sørger for at tiltakene vurderes bredt før de iverksettes. Fullmaktene er vidtrekkende og må derfor håndteres på et nivå som har nødvendig oversikt, ansvar og konstitusjonell tyngde.

3. Tjenesteplikt og personellberedskap (§ 4-1)

KS støtter økning av øvre aldersgrense fra 65 til 72 år, for å harmonisere med oppsigelsesvernet etter arbeidsmiljøloven og realitetene i dagens arbeidsliv.

4. Om derogasjon (§ 7-1 til § 7-3)

KS støtter etableringen av en klar hjemmel til å fastsette forskrifter som fraviker gjeldende lovgivning når vilkårene er oppfylt. KS anbefaler at begrensningen «så langt det er forenlig med Grunnloven og menneskerettsloven» står i selve lovteksten, ikke bare i forarbeidene. Dette vil bidra til tydelighet ved bruk av fullmaktene og styrke rettsikkerheten for både tjenestene og befolkningen.

5. Barnets beste og forholdsmessighet

KS støtter forslaget om at hensynet til barnets beste skal inngå som et uttrykkelig moment i forholdsmessighetsvurderingen. Erfaringene fra pandemien viser hvor viktig dette er. Til tross for tydelige mål om å skjerme barn og unge, fikk flere tiltak uforholdsmessig negative konsekvenser — blant annet gjennom nedstengninger av skoler og barnehager, bortfall av fritidsaktiviteter og redusert sosial kontakt. Tiltakene traff barn og unge hardere enn andre grupper og bidro til økt ulikhet, svekket læringsutbytte og betydelige belastninger på psykisk helse.

KS mener derfor at loven må sikre at barns behov blir systematisk og konkret vurdert i alle beslutningsprosesser, også i akutte og tidskritiske situasjoner. Det bør fremgå tydelig at beslutningstakere skal dokumentere hvordan hensynet til barnets beste er vurdert, og hvordan eventuelle negative konsekvenser er veid mot andre hensyn.

6. Digitalisering og datadeling

KS mener det ikke er hensiktsmessig at helseberedskapsloven fastsetter krav til konkrete digitale løsninger, men loven bør allikevel peke på viktighet av at det utvikles og forvaltes digitale samhandlingsløsninger som kan benyttes for å sikre kunnskap i hverdag og kriser. Erfaringer fra pandemien viste at manglende digital infrastruktur og uavklarte juridiske rammer for datadeling ble en betydelig flaskehals i kommunenes arbeid, ikke minst tilgangen til og spredning av informasjon fra nasjonale myndigheter må være tydelig, proaktiv og synkron. Dette bør adresseres nærmere i lovarbeidet. Effektivt beredskapsarbeid forutsetter helhetlige, nasjonalt koordinerte og faglig forankrede digitale løsninger for informasjonsdeling, overvåkning og samhandling. Behovet for bedre, helhetlige og nasjonalt koordinerte digitale verktøy for informasjonsdeling er stort, og bør omtales som et viktig utviklingsområde i videre arbeid, selv om det ikke reguleres direkte i lovteksten. Loven bør legge til rette for at kommunene kan få tilgang til data som forvaltes i statlig regi nettopp for å kunne utvikle løsninger som gir muligheten for smittesporing på individnivå.

Et tydelig eksempel fra pandemien var vanskelighetene med å dele digitale prøvesvar direkte til individer, mellom laboratorier og kommuneoverleger, samt med relevante registre for å sikre oversikt og oppfølging.

Erfaring fra utvikling av digitale løsninger både i normalsituasjon og pandemi viser at digitalisering og deling av data er krevende fordi ulike aktører har ulike tolkninger av lovverket og hindrer samhandling. Erfaringen viser også at det er krevende å utvikle og innføre digitale verktøy i beredskap og kriser; lovverket bør tilrettelegge for at digitale verktøy kan brukes i normalsituasjon og fungere raskere og mer effektivt i beredskapssituasjoner. Det er behov for å utvikle et digitaliseringsvennlig lovverk som tilrettelegger for digitalisering, digital samhandling og automatisering av oppgaver på tvers av tjenester og forvaltningsnivå.

KS mener forarbeidene bør gi tydelige føringer for hvordan regelverket skal legge til rette for digitalisering, dataflyt og automatisering der dette styrker beredskapen.

7. Lovfesting av beredskapsprinsippene

KS anbefaler at likhetsprinsippet, nærhetsprinsippet og samvirkeprinsippet lovfestes i tillegg til ansvarsprinsippet.

Likhetsprinsippet innebærer at organiseringen under kriser skal være mest mulig lik ordinær organisering, uten å være identisk. Erfaringer fra pandemien viser at avvik fra etablerte strukturer kan skape unødvendig usikkerhet for både ansatte og befolkningen.

Nærhetsprinsippet innebærer at kriser skal håndteres på lavest mulig effektive organisatoriske og geografiske nivå. Dette hindrer unødvendig sentralisering og sikrer at lokalkunnskap og etablerte strukturer tas i bruk før saker løftes til høyere nivå.

Samvirkeprinsippet er avgjørende for å sikre koordinert innsats mellom statlige myndigheter, kommuner, helseforetak, frivilligheten og andre beredskapsaktører. Pandemien viste at svakt samvirke gjør tjenestene mer sårbare og reduserer evnen til effektiv krisehåndtering.

KS mener lovfesting av disse prinsippene vil styrke den demokratiske og rettslige forankringen av den norske beredskapsmodellen, og bidra til å beskytte lokalt selvstyre og samarbeid i en tid der flere demokratier opplever økt sentralisering og svekkelse av lokale myndigheter.

Avslutning

KS mener at forslaget til ny helseberedskapslov representerer et nødvendig og positivt steg i retning av en mer robust, forutsigbar og helhetlig beredskapsregulering. Lovforslaget bygger i hovedsak godt på erfaringene fra pandemien og tar opp mange av de strukturelle utfordringene som ble synlige. Samtidig ser KS behov for enkelte presiseringer og justeringer for å sikre at loven fungerer etter hensikten i praksis – særlig når det gjelder digitalisering, barnets beste, personellmobilisering og lovfesting av beredskapsprinsippene.

KS vil understreke viktigheten av at ny lovgivning legger til rette for tydelige ansvarslinjer, effektive samarbeidsstrukturer og gode rammer for datadeling og digital infrastruktur. Dette er avgjørende for at kommuner og andre aktører skal kunne utvikle godt beredskap og håndtere fremtidige kriser på en forsvarlig, koordinert og kunnskapsbasert måte.

Vi ser fram til det videre arbeidet og bidrar gjerne med ytterligere avklaringer eller innspill i den videre prosessen.